SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 493/2016-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. júna 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [redacted], vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky prípisom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. k. 39578/2016-61/D/108 z 19. apríla 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [redacted] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. apríla 2016 doručená sťažnosť [redacted] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) prípisom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) č. k. 39578/2016-61/D/108 z 19. apríla 2016 (ďalej len „prípis ministerstva spravodlivosti“). Súčasťou sťažnosti je aj žiadosť o ustanovenie

právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a odôvodnenie požadovanej výšky finančného zadosťučinenia.

Zo sťažnosti vyplýva, že proti sťažovateľovi bolo Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) vedené trestné konanie pod sp. zn. 1 T 34/2014. Trestné konanie bolo právoplatne skončené 2. júla 2014. Sťažovateľ uvádza, že proti trestnému rozkazu okresného súdu sp. zn. 1 T 34/2014 zo 16. júna 2014 nepodal odpor z dôvodu neznalosti, ako aj nedostatočnej spolupráce jeho obhajkyne, čím mu zaniklo právo na podanie mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku.

Keďže už v predmetnej veci nemohol podať dovolanie, podal ministerstvu spravodlivosti podnet na podanie dovolania z dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku. Ministerstvo spravodlivosti však jeho podnet na podanie dovolania 8. marca 2016 prípisom sp. zn. 39578/2016-61/D/108 odložilo podľa § 369 ods. 6 Trestného poriadku a o jeho podnete na podanie dovolania nekonalo.

Dňa 29. marca 2016 podal v prospech sťažovateľa podnet na podanie dovolania jeho priateľ [redacted] (ďalej aj „priateľ sťažovateľa“). Sťažovateľ je toho názoru, že tento priateľ bol osobou oprávnenou na podanie podnetu, pretože nebol osobou oprávnenou na podanie samotného dovolania, pričom zároveň aj zistil porušenie zákona v trestnej veci sťažovateľa.

Dňa 22. apríla 2016 ministerstvo spravodlivosti napadnutým prípisom oznámilo priateľovi sťažovateľa, že jeho podnet na podanie dovolania podaný v trestnej veci sťažovateľa odkladá.

Sťažovateľ namieta, že ministerstvo spravodlivosti už uvedenými prípismi, ktorými odložilo ich podnety na podanie dovolania, porušilo sťažovateľovo základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy z dôvodu, že právne závery ministerstva spravodlivosti, ktoré boli podkladom pre rozhodnutie, sú zjavne neodôvodnené a arbitrárne.

Sťažovateľ uvádza, že *„ministerstvo spravodlivosti odôvodnilo svoje rozhodnutie tým, že dovolanie, ktoré má podať ministerka spravodlivosti je závislé od kvalifikovaného podnetu, ktorý však môže podať len niektorá zo strán konania, teda osoba, ktorá bola subjektom v predmetnom trestnom konaní. V prípade určenia iných osôb môžeme per analogiam aplikovať aj ustanovenie upravujúce podanie odvolania, pričom oprávnenou osobou je príbuzný obvineného v priamom pokolení jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel alebo druh.*

Z uvedeného vyplýva, že podanie podnetu na podanie dovolania ministerke spravodlivosti prostredníctvom akejkoľvek fyzickej osoby za vyššie uvedenej situácie nemôže mať materiálny účinok podľa § 369 ods. 1 Tr. por.

V prípade, ak by okruh osôb oprávnených podať podnet bol neobmedzený, podnet na dovolanie by mohol podať ktokoľvek v akejkoľvek trestnej veci, čo by v konečnom dôsledku neprimerane zaťažilo celý súdny systém.“.

Sťažovateľ považuje uvedený právny názor ministerstva spravodlivosti za nesprávne právne posúdenie veci, ktoré je zjavne neodôvodnené a arbitrárne a porušuje jeho označené základné právo podľa ústavy. V nadväznosti na to poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 220/2011.

Sťažovateľ ďalej uvádza, že ministerstvo spravodlivosti v odôvodnení svojho prípisu, ktorý bol určený jeho priateľovi, nesprávne a zavádzajúco uviedlo, že *„vzhľadom k tomu, že v podaní sám uvádzate, že nie ste oprávnenou osobou na podanie podnetu na dovolanie ministerke spravodlivosti, Vaše podanie bude odložené a v danej veci nebudeme podávať dovolanie“*. Sťažovateľ však argumentuje, že jeho priateľ v podnete uvádza, že nie je oprávnenou osobou na podanie dovolania, ale je osobou oprávnenou na podanie podnetu na dovolanie. Podľa sťažovateľa ministerka spravodlivosti môže podať dovolanie len na podnet osoby, ktorej zákon nepriznáva samostatné právo na podanie dovolania. Z tohto výkladu podľa sťažovateľa jednoznačne vyplýva, že musí ísť o osoby, ktoré neboli subjektom v trestnom konaní a ani nie sú osobami v príbuzenskom pomere s odsúdeným, keďže týmto osobám zákon dáva právo na samostatné podanie dovolania. Zastáva názor, že aj keď nepodal odpor proti trestnému rozkazu, ministerke spravodlivosti § 372 ods. 1

Trestného poriadku umožňuje aj v takomto prípade dovolanie podať, avšak len na podnet osoby, ktorej zákon nepripúšťa samostatné podanie dovolania. Je presvedčený, že právo podať podnet na podanie dovolania môžu využiť len osoby, ktoré nie sú osobami v príbuzenskom pomere, teda cudzie osoby ako napríklad blízki priatelia. Podľa neho Trestný poriadok nešpecifikuje, ktoré osoby sú oprávnené podať podnet na podanie dovolania. Práve naopak, špecifikuje len osoby, ktoré ho podať nemôžu. Domnieva sa preto, že úvaha a právny názor ministerstva spravodlivosti, že ak by okruh osôb oprávnených podať podnet bol neobmedzený, v konečnom dôsledku by to neprimerane zaťažilo celý súdny systém, sú nesprávne. Je podľa neho na ministerstve spravodlivosti, aby po preskúmaní spisových materiálov zistilo, či došlo, alebo nedošlo k porušeniu zákona a ak zistí porušenie zákona, ministerka spravodlivosti je podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku oprávnená dovolanie podať. V prípade, že porušenie nezistí, môže ho odmietnuť, no v každom prípade sa týmto podnetom má zaoberať a dôkladne ho prešetriť.

V závere uvádza, že závery ministerstva spravodlivosti vo vzťahu k nemu nie sú správne a spravodlivé a ani v súlade s relevantnou zákonnou a ústavnou právnou úpravou.

Vzhľadom na uvedené navrhuje, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a následne vydal tento nález: *„Základné právo* [redacted] *na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR nevybavením podnetov na dovolanie ministerstvom spravodlivosti pod číslom 39578/2016-61/D/108 zo dňa 19.04.2016 porušené bolo.*

Ústavný súd SR ukladá Ministerstvu spravodlivosti SR vo veci opätovne konať a náležite rozhodnúť.

Sťažovateľovi Ústavný súd SR priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 000 Eur, ktoré je Ministerstvo spravodlivosti SR povinné zaplatiť v lehote 2 mesiacov od doručenia tohto nálezu.“

Výšku primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ žiada priznať z dôvodu, že len samotné konštatovanie porušenia jeho základného práva nestačí. Žiada, aby ústavný súd pri jej určení vychádzal *„zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti,*

o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru a aplikoval ich na konkrétne fakty prípadu“. Žiada tiež zohľadniť aj skutočnosť, že odložením podnetov zo strany ministerstva spravodlivosti môže po rozhodnutí ústavného súdu o porušení jeho základného práva podľa ústavy, opätovnom prešetrení podnetov na podanie dovolania a zistení porušenia zákona dôjsť k tomu, že dovolanie bude podané v čase, keď už bude mať vykonaný celý trest odňatia slobody, ktorý mu bol uložený v predmetnej trestnej veci okresného súdu a ochrana jeho práv bude oneskorená. Výšku primeraného finančného zadosťučinenia odôvodňuje aj obavou o ochranu jeho práv, psychického napätia a pocitov sklamania z odloženia a nekonania o podnetoch na podanie dovolania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy

podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Jednou z možností, pre ktoré môže ústavný súd odmietnuť sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde je jej zjavná neopodstatnenosť. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

Ústavný súd je podľa § 20 ods. 4 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Viazanosť ústavného súdu návrhom sa vzťahuje zvlášť na návrh výroku rozhodnutia, ktorého sa sťažovateľ domáha. Ústavný súd teda môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a text uvedený mimo petitu považuje za súčasť odôvodnenia, ktoré nemôže doplniť petit.

Sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť *„nevybavením podnetov na dovolanie ministerstvom spravodlivosti pod číslom 39578/2016-61/D/108 zo dňa 19.04.2016“*. Sťažovateľ však v návrhu na rozhodnutie označil len prípis ministerstva spravodlivosti sp. zn. 39578/2016-61/D/108 z 19. apríla 2016. Vzhľadom na to ústavný súd pristúpil k preskúmaniu porušenia označeného základného práva podľa ústavy len vo vzťahu k označenému prípisu ministerstva spravodlivosti.

K porušeniu označeného základného práva podľa sťažovateľa malo dôjsť tým, že ministerstvo spravodlivosti napadnutým prípisom nevyhovelo podnetu na podanie dovolania, ktoré v jeho prospech podal jeho priateľ. Sťažovateľova argumentácia sa predovšetkým odvíja od rozdielneho názoru na okruh osôb, ktoré sú oprávnené podať podnet na podanie dovolania v prospech obvineného ministerke spravodlivosti, teda od rozdielneho výkladu § 369 ods. 1 druhej vety Trestného poriadku oproti výkladu, z ktorého vychádzalo pri posúdení podnetu ministerstvo spravodlivosti. Podľa sťažovateľa sú právne závery ministerstva spravodlivosti, ktoré boli podkladom na jeho rozhodnutie, zjavne neodôvodnené a arbitrárne, nie sú ani v súlade s relevantnou zákonnou a ústavnou právnou úpravou.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd pripomína, že nie je jeho úlohou podávať výklad zákona, v tomto prípade § 369 ods. 1 Trestného poriadku v časti týkajúcej sa okruhu osôb oprávnených na podanie podnetu ministrovi spravodlivosti. Úlohou ústavného súdu je posúdiť, či ministerstvo spravodlivosti tým, že neakceptovalo podnet na podanie dovolania, ktorý podal sťažovateľov priateľ, mohlo zasiahnuť do sťažovateľom označeného základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Ústavný súd už viackrát vo svojej judikatúre uviedol, že nie je orgánom ochrany zákonnosti, ale ochrany ústavnosti. Porušenie zákonnosti je súčasne porušením ústavnosti v prípade, ak má za následok a je v priamej príčinnej súvislosti s porušením konkrétneho ústavného článku (II. ÚS 23/96).

Ústavný súd vychádzal pri posúdení sťažnosti zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej mimoriadne opravné prostriedky, ktoré sťažovateľ nemôže uplatniť osobne, nemožno považovať za účinné právne prostriedky nápravy, ktoré sú mu priamo dostupné, a ich vyčerpanie teda nie je podmienkou prípustnosti sťažnosti (napr. II. ÚS 357/06,

IV. ÚS 323/07, IV. ÚS 277/08, III. ÚS 214/2010). Podnet na podanie dovolania podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku nie je riadnym ani mimoriadnym opravným prostriedkom a z hľadiska trestného procesného práva ho možno považovať iba za informáciu ministrovi spravodlivosti ako oprávnenému na jeho podanie, ktorá bez ďalšieho nezakladá zákonom ustanovené právne dôsledky. Ustanovenie § 369 ods. 1 Trestného poriadku neukladá povinnosť (nevzniká právny nárok) vyhovieť podnetu. Je na úvahe ministra spravodlivosti posúdiť a rozhodnúť, či podá, alebo nepodá dovolanie (táto úvaha je vylúčená iba v prípade, ak zistí, že zákonné podmienky na podanie dovolania sú splnené). Oprávnenie na podanie podnetu na podanie dovolania nemôže mať preto charakter práva, ktorému je poskytovaná ústavnoprávna ochrana (napr. m. m. I. ÚS 585/2012, II. ÚS 268/2012, IV. ÚS 471/2011, III. ÚS 435/2010, III. ÚS 214/2010).

Ústavný súd pripomína, že k zákonným podmienkam, ktorých splnenie Trestný poriadok vyžaduje na podanie kvalifikovaného podnetu na podanie dovolania, patrí aj posúdenie okruhu oprávnených osôb na jeho podanie.

Zároveň ústavný súd poukazuje na to, že úvaha, či sú splnené zákonné podmienky na podanie dovolania vrátane posúdenia okruhu oprávnených osôb na podanie podnetu, patrí do kompetencie ministerky spravodlivosti, nie osoby, ktorá podala podnet, ani osoby, v prospech ktorej bol podnet podaný.

Z uvedeného teda vyplýva, že ministerka spravodlivosti nemohla odložením podnetu na podanie dovolania podaného priateľom sťažovateľa porušiť sťažovateľom označené základné právo. S podaním podnetu je totiž spojené len právo podávateľa podnetu, aby sa ním ministerka spravodlivosti zaoberala (v prvom rade posúdila, či sú vôbec splnené zákonné podmienky na podanie takéhoto podnetu, pozn.), náležite sa s nimi vysporiadala a o spôsobe jeho vybavenia ho vyrozumela. K uvedenému podľa názoru ústavného súdu došlo, keď ministerka spravodlivosti posúdila podnet podávateľa a následne ho upovedomila podľa § 369 ods. 6 Trestného poriadku o tom, že o podnete konať nebude, pretože nie je osobou, ktorej zákon priznáva právo na jeho podanie. Podľa názoru ústavného

súdu nemožno takýto postup zo strany ministerstva spravodlivosti označiť za neodôvodnený, arbitrárny či ústavne neakceptovateľný.

K námietke sťažovateľa týkajúcej sa okruhu osôb oprávnených podať podnet na podanie dovolania podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku, ústavný súd ešte dodáva, že prístup k súdnej ochrane (a inej právnej ochrane) podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je neobmedzený, domáhať sa ho možno len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (čl. 51 ods. 1 ústavy). Podmienky prístupu k súdnej ochrane práv sú limitované aj prostredníctvom určenia oprávnených osôb na podávanie návrhov a opravných prostriedkov. Osobitná úprava podľa Trestného poriadku umožňuje v presne určených a v zásade výnimočných prípadoch podať dovolanie ministerke spravodlivosti, pričom podmienkou podania dovolania je podnet oprávnenej osoby. Zákon neupravuje, kto je oprávnenou osobou, ale negatívnym vymedzením určuje, kto nie je oprávnenou osobou na podanie podnetu, čo však neznamená, že vychádza z neohraničenej množiny osôb, ako si to vykladá sťažovateľ. Toto ustanovenie je súčasťou Trestného poriadku, ktorý upravuje okruh subjektov, ktoré majú a vykonávajú vplyv na priebeh konania a ktorým zákon na uskutočnenie tohto vplyvu priznáva určité procesné práva alebo ukladá povinnosti. Rozširovanie tohto okruhu smerujúce k obdobe verejnej žaloby (actio popularis), ktorá by umožnila komukoľvek podať podnet na podanie dovolania ministrovi spravodlivosti, nemá oporu v právnom poriadku (napr. II. ÚS 769/2014).

Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súdu ako zjavne neopodstatnenú.

Nad rámec ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že v prípade, ak by sťažovateľ v petite svojej sťažnosti riadne označil prípis ministerstva spravodlivosti, ktorým bol odložený sťažovateľom podaný podnet na podanie dovolania, na ktorý tiež poukazuje v odôvodnení jeho sťažnosti, ústavný súd by aj v tomto prípade postupoval a posudzoval danú vec obdobným spôsobom, pretože tým, že sťažovateľ nevyužil svoje právo podať proti trestnému rozkazu odpor, odoprel sám sebe právo neskôr podať dovolanie, resp. podnet na podanie dovolania.

Podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie z dôvodov uvedených v § 371 podá minister spravodlivosti len na podnet. Podnet môže podať osoba, ktorej tento zákon nepriznáva právo na podanie dovolania okrem osoby, ktorá nespĺňa podmienku dovolania uvedenú v § 372 ods. 1.

Podľa § 372 ods. 1 Trestného poriadku oprávnené osoby okrem ministra spravodlivosti môžu podať dovolanie len vtedy, ak využili svoje zákonné právo podať riadny opravný prostriedok a o ňom bolo rozhodnuté.

Z uvedeného vyplýva, že nie iba dovolanie, ale aj podnet na podanie dovolania môže podať len osoba, ktorá spĺňa podmienku uvedenú v § 372 ods. 1 Trestného poriadku. To znamená, že ak takáto osoba nevyužila právo podať proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa v prípadoch, v ktorých to zákon pripúšťa, riadny opravný prostriedok, resp. tento nepodal ani prokurátor alebo poškodený, nielenže nemôže podať dovolanie, ale ani podnet na podania dovolania.

Pokiaľ sťažovateľ vo svojej sťažnosti argumentoval nálezom č. k. III. ÚS 220/2011-53 zo 6. marca 2012, v ktorom ústavný súd vyslovil porušenie označeného základného práva, stalo sa tak na základe iných skutkových okolností, a teda nejde o totožnosť sťažnostných dôvodov.

Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd uvádza, že takejto žiadosti vyhovie, ak to odôvodňujú osobné, majetkové a zárobkové pomery žiadateľa a ak nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nárokov na ochranu ústavnosti. Ústavný súd v tomto prípade upustil od rozhodovania o tejto žiadosti z dôvodov procesnej ekonómie, pretože ani prípadné odstránenie uvedeného nedostatku by podľa názoru ústavného súdu už nemohlo viesť k inému rozhodnutiu o tejto sťažnosti, než je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

Keďže ústavný súd sťažnosť odmietol v celom rozsahu, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa v nej uvedenými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2016